

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА
У БЕОГРАДУ

**Извештај комисије за оцену и одбрану докторске дисертације
Бојане Стајкић
„Емергентна својства илузорних контура - асиметрија визуелне претраге“**

На седници Наставно-научног већа Филозофског факултета у Београду, одржаној 26.12.2019. године, именовани смо за чланове комисије за оцену и одбрану докторске дисертације Бојане Стајкић са насловом *Емергентна својства илузорних контура - асиметрија визуелне претраге*. Комисија је прегледала дисертацију и Већу подноси следећи

ИЗВЕШТАЈ

Основни подаци о кандидату

Бојана Стајкић је завршила дипломске студије психологије на Филозофском факултету, Универзитета у Београду и одбранила дипломски рад на тему "Нереалистични оптимизам и доношење одлука", под менторством проф. др Василија Гвозденовића. Завршила је мастер студије психологије, истраживачки модул на Филозофском факултету, Универзитета у Београду одбранивши мастер рад на тему „Референтна тачка као фактор одлучивања у условима ризика“, под менторством проф. др Василија Гвозденовића. Докторске студије психологије уписала је на истом факултету 2011. године, под менторством проф. др Василија Гвозденовића.

Осим саопштења на научним скуповима међународног значаја, кандидаткиња има објављена четири научна рада у часописима са SCI листе: Божовић, Б. и Гвозденовић, В. (2009). Нереалистични оптимизам и доношење одлука. *Психологија*, 42 (4), 567-584, <https://doi.org/10.2298/PSI0904567> В. Стајкић, В. & Gvozdenović, V. (2014). Testing the house money effect in a game show: mental accounting and asset integration. *Применјена психологија*, 7 (2), 189-202, <https://doi.org/10.19090/pp.2014.2.189-202>. Стајкић, Б. (2016). Природа и начела менталног рачуноводства, у *Различити аспекти проблема менталних репрезентација* (уредник В. Гвозденовић), 173-196. Академска мисао, Београд. Стајкић,

Б. и Дамњановић, К. (2018). Пут поплочан Нобеловим наградама: еволуција психолошких концепата рационалности од хомо економикуса до хомо хеуристичкуса. *Theoria*, 61 (2), 147-162, <https://doi.org/10.2298/THEO1802147S>.

Бојана Стајкић је запослена као истраживач-сарадник на научно-истраживачком пројекту Министарства просвете, науке и технолошког развоја, Фундаментални когнитивни процеси и функције, ОН-179033.

Основни подаци о дисертацији

Докторска дисертација *Емергентна својства илузорних контура - асиметрија визуелне претраге* садржи укупно 41 стране. Рукопис је написан на српском језику и штампан на папиру А4 формата уз проред 1 и маргине од 20мм. Рад садржи 3 табеле, 9 слика и 20 графикана. Текст рада подељен је на следеће целине: Увод (стр. 1-6), Предмет и циљ истраживања (стр. 6-10), Експеримент 1 (стр. 11-15), Експеримент 2 (стр. 16-18), Експеримент 3 (стр. 19-21), Дискусија налаза Експеримената 1, 2 и 3 (стр. 22), Експеримент 4 (стр. 23-25), Експеримент 5 (стр. 26-28), Дискусија налаза Експеримената 4 и 5 (стр. 28), Анализа разлика у нагибу претраживања Експеримената 1 до 5 (стр. 29-31), Завршна разматрања (стр. 32-38) и Литература (стр. 39-41) која садржи 53 референце.

Предмет и циљ дисертације

Дисертација Бојане Стајкић заснива се на експерименталном истраживању опажања илузорних контура као специфичне класе визуелне стимулације, у задатку визуелне претраге. Основни циљ истраживања био је одговорити на питање да ли асиметрија визуелне претраге стимулуса који се разликују по величини, као базичном стимулусном својству, која је у ранијим истраживањима утврђена приликом претраживања целовитих стимулуса, може да се идентификује и при претраживању илузорних контура, стимулуса чије контуре нису у потпуности дефинисане. Увид у овај проблем постигнут је кроз поступно умножавање индуктора, градивних елемената илузорних стимулуса, захваљујући чему долази до емергенције све сложенијих визуелних својстава. Налази студије пружају основу за аргументацију у актуелној теоријској дилеми која предвиђа два могућа пута визуелне обраде илузорне стимулације, једном који је преатентиван, директан и темељи се на емергенцији нових перцептивних својстава, и други који подразумева активно учешће пажње као неопходног чиниоца

интеграције елемената илузорних контура. Резултати овог истраживања представљају допринос у корпусу експерименталних налаза у области визуелног претраживања илузорних контура, у погледу значаја емергентних својстава и улоге визуелне пажње у овом перцептивном процесу.

Основне хипотезе истраживања

Осим типа и обима сета, фактора чије се дејство на ефикасност претраживања у задатку визуелне претраге уобичајено испитује, у истраживање је био укључен и трећи фактор, величина стимулуса. У задацима визуелне претраге претраживали су се мали стимулуси међу великим, као и велики стимулуси међу малим. На основу евентуалних разлика у брзини претраге у ове две варијанте експеримента судило се о постојању асиметрије претраге. У циљу провере оправданости закључка, истраживању је додата и трећа варијанта експеримента у којој је вршена контрола контекста претраживања, која није вршена у прве две варијанте претраживања.

Фокус истраживања било је испитивање постојања асиметрије претраге поређењем резултата у овакве три варијанте експеримента и то када се претражују илузорне контуре и одговарајуће целовите контуре (нпр. илузорни и целовити троугао), као и кроз низ експеримената у којима је услед поступног усложњавања основне стимулације долазило до емергенције нових стимулусних својстава.

Опис садржаја дисертације

У уводном делу дисертације кандидаткиња упознаје читаоца са феноменом илузорних контура као и релевантним теоријским приступима овој области визуелне перцепције. Такође, образлажу се основни теоријски појмови на којима се заснива изведена студија, као што су визуелна пажња, визуелно претраживање, асиметрија визуелне претраге, основна својства стимулације и појам емергенције.

Затим следи образложење мотивације за извођење студије, уз подробен опис предмета и циљева истраживања, за сваки од планираних пет експеримената.

У оквиру методолошке секције описан је узорак испитаника, стимулуси који су задавани у сваком експерименту, истраживачки поступак који је примењен, као и инструменти и апаратура путем које су прикупљани подаци.

Сваки од пет експеримената прати приказ резултата који су у њему добијени, уз детаљно излагање резултата анализе варијансе и регресионе анализе и одговарајуће графиконе за сваку од анализа. Након излагања резултата прва три експеримента, следи општија дискусија њихових налаза. Потом се излажу резултати трећег и четвртог експеримента, након чега следи њихова заједничка дискусија. На крају одељка излаже се обухватна анализа и дискусија налаза свих пет спроведених експеримената.

У завршном поглављу налази свих експеримената се разматрају с обзиром на почетне циљеве истраживања, изводе се закључци о постојању асиметрије претраге у пет изведених експеримента уз прикладна тумачења добијених налаза. Дискутује се ефикасност претраживања илузорних контура уз извођење закључака о учешћу визуелне пажње у овом перцептивном задатку, резултати се смештају у теоријске оквире актуелне у овој области. У закључцима се сумирају најважнији налази до којих се дошло у истраживању. На крају рукописа дисертације, приложен је списак коришћене литературе.

Остварени резултати и научни допринос дисертације

Истраживање обухваћено овом докторском дисертацијом открило је да се у задатку визуелне претраге илузорне контуре претражују као и целовите, поступном инспекцијом елемената, уз учешће визуелне пажње. Утврђено је да се при претраживању илузорних стимулуса јавља асиметрија претраге, али да се она губи увођењем експерименталне контроле контекста. Овај налаз представља значајан допринос критици класичне парадигме асиметрије претраживања.

Дошло се до увида да при претраживању илузорних стимулуса визуелни систем оперише читавом илузорном конфигурацијом, а не њеним појединачним деловима, односно да се овакве конфигурације претражују подједнако брзо и ефикасно као и њихови градивни елементи.

Резултати истраживања сугеришу да се претраживање илузорних стимулуса врши под утицајем два фактора, један је дистрибуција пажње између интеграције елемената илузорног стимулуса у целовит опажај са једне стране и задатка визуелне претраге са друге стране, док је други фактор осетљивост визуелног система на контекст претраживања која представља меру растерећења ресурса пажње.

Налази установљени у оквиру дисертације Бојане Стајкић генерално доприносе не само осветљавању сложених механизма који обезбеђују опажање стимулуса попут

илузорних контура, већ доприносе и разумевању стабилности и уверљивости конструкта из области визуелног претраживања какав је асиметрија претраге, посебно када је у питању испитивано својство величине.

Закључак

Закључујемо да је докторска дисертација Бојане Стајкић под називом *Емергентна својства илузорних контура - асиметрија визуелне претраге* израђена у складу са одобреном пријавом, да представља оригинално и самостално научно дело, као и да су се стекли услови за њену јавну одбрану, те предлаже Наставно-научном већу Филозофског факултета да прихвати изнето позитивно стручно мишљење и кандидаткињи Бојани Стајкић одобри јавну одбрану докторске дисертације.

17.1.2020. године, у Београду.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

проф. др Василије Гвозденовић, редовни професор
Филозофски факултет, Универзитет у Београду

проф. др Дејан Лаловић, редовни професор
Филозофски факултет, Универзитет у Београду

проф. др Вања Ковић, ванредни професор
Филозофски факултет, Универзитет у Београду

проф. др Милорад Младеновић, редовни професор
Архитектонски факултет, Универзитет у Београду